

Aylık Suriye Bülteni

Diplomasi Ayı

Nisan 2025

Özet

Nisan ayı Suriye’de uzun süredir devam eden siyasî birliği ve bütünlüğü konsolide etme çabaları açısından oldukça önemli bir ay olmuştur. Mart ayında başlayan pek çok yeni sürecin (geçici anayasa taslağının kabulü, yeni kabinenin ilanı vb.) nisan ayı içerisinde pratiğe geçirilmeye başlandığı görülmüştür. Buna karşın mart ayı içerisinde nispî bir belirliliğe kavuşturulan SDG’nin geleceği, nisan ayı içerisinde siyasî birlik ve istikrarı yeniden olumsuz yönde etkileyecek bir nitelik kazanmıştır. Bununla birlikte nisan ayında Suriye açısından özellikle diplomasi ve dış ilişkiler alanında artan ivme bağlamında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu süreçte Suriyeli temsilciler ve heyetler ile diğer ülkelerin temsilci ve heyetleri arasında yoğun temaslar sağlanmış, uluslararası örgütler ile Suriyeli makamlar arasında görüşme trafiği hızlandırılmıştır. Nisan ayında diplomatik alanda kazanılan ivmenin etkileri ekonomi alanında da doğrudan gözlenmiştir. Dış ilişkilerde atılan olumlu adımlar ve İngiltere’nin Suriye’ye yönelik yaptırımları kaldırması neticesinde Suriye hükümeti, IMF ve Dünya Bankası ile görüşmelere başlamıştır.

Siyasî Birlik ve Bütünlük: Marjinal Meydan Okumalara Karşı İstikrar

Suriye Devrimi sürecinde en önemli ve etkin silahlı gruplar arasında yer alan 8. Tugay’ın, kendisini lağvederek Suriye Savunma Bakanlığı kontrolüne girmeyi kabul etmesi önemli bir gelişme olmuştur. 2018 yılında Dera’da, Rusya arabuluculuğunda Esed rejimiyle uzlaşan, yıllardır Rusya tarafından korunan, BAE ve Ürdün başta olmak üzere başka devletlerce desteklenen 8. Tugay, rejimin devrildiği dönemde Şam’a ilk giriş yapan birlik olmuştur. Ahmed Avde liderliğindeki yapının akıbeti birçok farklı spekülasyona yol açmıştı. Suriye Cumhurbaşkanı Ahmed Şara’nın BAE’ye ziyareti sonrasında gerçekleşen bu değişim, aynı zamanda diğer küçük ve orta ölçekli silahlı gruplar için de bir örnek model olmuştur.

Suriye Demokratik Güçlerinin (SDG) statüsü bağlamında yaşanan tartışmalar, mart ayı itibarıyla SDG ve Suriye hükümeti arasındaki uzlaşma neticesinde bir çözüm yoluna girmişti. Ancak SDG’nin, Suriye genelini kapsayan ulusal birlik toplantısına katılmayı reddetmesi ve geçici anayasa taslağına karşı çıkması bu konuda oluşan çözüm beklentilerinin karşılanamamasına yol açmıştır. Bunun ardından SDG ve Suriyeli Kürtlerin çoğunluğunu temsil eden ENKS arasında gerçekleştirilen “Kürt Ulusal Birlik Vizyonu” toplantısında, federalizm taleplerinin açık bir biçimde ortaya konması ileride gerçekleşebilecek bir uzlaşma ihtimalini zora sokmuştur. ABD’nin, Suriye’nin kuzeyindeki askerî varlığını azaltma kararı

aldığı ve bunun ardından 3 küçük ve orta ölçekli üssünü kapattığını duyurduğu bir zamanda gerçekleştirilen bu toplantı ve bu çerçevede ortaya konan talepler, SDG'nin daha fazla marjinal hale gelmesine ve ENKS'nin de kendisini benzer bir çizgiye sürüklemesine yol açmaktadır. Suriye yönetimi, federalizm taleplerini sürekli biçimde ve kararlı bir duruşla reddederken söz konusu taleplerle ortaya konan ısrarcı tavır, Suriye Kürtlerinin kazanımları adına bir blokaj oluşturmaktadır.

Benzer bir durum Dürzi toplumu açısından da geçerlilik taşımaktadır. Özellikle İsrail'in provakatif hamleleri ve girişimleri sonucunda Suriye'de ayrılıkçılığa ve siyasal şiddete yönlendirilmeye çalışılan Dürziler, Suriye yönetiminin uzlaşa ve kapsayıcılık vizyonu ile mutlak bir uyum sergileyememektedir. Bu yönde pek çok adım atılmasına rağmen, başta Şeyh Haceri olmak üzere Dürzi toplumu içerisinde halen İsrail'in provakatif yaklaşımında araçsallık arz eden grupların faaliyetleri kendisini göstermektedir. Bu durum nisan ayı içerisinde de gözlenmiştir. Şam'da da provakatif bir saldırı sonucunda Dürziler ve Sünniler arasında çatışmalar yaşanmıştır. Bunun ardından İsrail, "Dürzilerin güvenliğini sağlama" iddiasıyla Suriye Cumhurbaşkanlığı üzerinde uçuş gerçekleştirmiş ve bir SİHA saldırısı düzenlemiştir. Suriye ordusu, Dürzi Rical el Kerame ve Liva el Cebel askerî gruplarının da yardımıyla Şam'daki eski rejim yanlısı Dürzi yapıları püskürtmeyi başarmıştır. Akabinde Dürzilerin üç dini liderinden ikisi olan Şeyh Hannavi ve Şeyh Cerbua ile Şam ve Süveyda valileri bir anlaşma imzalamıştır. Şeyh Haceri ise Suriye hükümetini tekfiri çeteler olarak nitelendirmiş ve başta İsrail'den olmak üzere Dürziler için uluslararası koruma talep etmiştir.

Söz konusu tablo Suriye'nin siyasî birliği ve istikrarına yönelik İsrail-Dürzi ayrılıkçılığı sorununu bir kez daha göstermiştir. Buna karşın Suriye Devlet Başkanı Şara, yaptığı açıklamalarda ülkesinde yaşanacak herhangi bir kaosu sadece komşu ülkelere değil, tüm dünyaya zarar vereceğini söyleyerek İsrail işgali ve söz konusu provakatif girişimlerin sonlandırılmasına dair çağrılarda bulunmuştur. Bunun yanında Şara; Suriye'nin, İsrail işgali sürdükçe İbrahim anlaşmalarına asla katılmayacağını beyan etmiş ve bu noktadaki tutumunu sürdürmüştür.

Diplomaside Artan İvme

Suriyeli temsilciler ve heyetler ile diğer ülkelerin temsilci ve heyetleri arasında yoğun temaslar sağlanmış, uluslararası örgütler ile Suriyeli makamlar arasında görüşme trafiği hızlandırılmıştır. Bu noktada, söz konusu diplomatik temaslarda iki ana motivasyon ortaya çıkmıştır. Bu motivasyonlardan ilki, yeni Suriye yönetiminin uluslararası alanda etkinliğini artırması ve ülkenin yeniden yapılanma sürecine uluslararası katkının sağlanmasıdır. Diğer ise; İsrail işgaline karşı uluslararası farkındalığı ve desteği artırmak olmuştur.

Bu bağlamda Suriye Devlet Başkanı Şara'nın Türkiye ve BAE ziyaretleri dikkat çekmiştir. Şara, Antalya'da düzenlenen Antalya Diplomasi Forumuna katılımının ardından BAE'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerdeki görüşmelerinde Suriye'de istikrarlı bir geçiş dönemini güvence altına almak amacıyla siyasî, askerî ve ekonomik konulara odaklanıldığını aktarmıştır. Bunun ardından Katar'a giden Şara, burada gerçekleştirdiği ikili temaslarda

Katar’ın Suriye’nin geçiş sürecine sunduğu katkılar hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Bu ziyaret süresince, Suriye Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada, Cumhurbaşkanı Ahmed el-Şara’nın “Kardeş Katar Devleti’nin arabuluculuğu ve Katar Devleti Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al Sani’nin himayesinde Irak Başbakanı Muhammed Şia el-Sudani ile Doha’da bir araya geldiği” de belirtilmiştir.

Bununla birlikte, Suriye’nin BM temsilcisi Kusay El Dahhak, Güvenlik Konseyinin Suriye konulu oturumunda yaptığı konuşmada: “Şam, tüm toprakları üzerindeki egemenliğini genişletme konusundaki tereddütsüz hakkını yineler ve İsrail’in içişlerine müdahale etme girişimlerini reddeder.” ifadelerini kullanmıştır. Suriyeli delegeler ayrıca Güvenlik Konseyini “İsrail saldırılarını kınamaya ve İsrail’i saldırganlığını derhal durdurmaya zorlamak için derhal ve kararlı bir şekilde harekete geçmeye” çağırıştır. Bu çağrı, Körfez ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülke tarafından da desteklenmiştir. Bu durumla ilişkili olarak Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas’ın, Esed rejiminin devrilmesinin ardından Şam’a gerçekleştirdiği ilk ziyaret dikkat çekmiştir. Bu ziyarette Devlet Başkanı Şara ile görüşen Abbas, Filistin meselesinde ve İsrail işgaline karşı ortak tutum konularını gündeme getirmiştir. Bununla birlikte yine önemli bir ilk olarak, Lübnan Başbakanı Nevaf Selam’ın Şam ziyareti de bu sürecin önemli bir parçası olmuştur. Lübnan Başbakanı Nevaf Selam, Şam’da gerçekleştirdiği bir toplantı sırasında Suriye Devlet Başkanı Ahmed el-Şara’ya iki ülke arasındaki ilişkilerde “yeni bir sayfa” açma umuduyla Beyrut’u ziyaret etmesi için bir davette bulunmuştur.

Suriye ve Ürdün arasındaki işbirliğini arttırmak adına yeni girişimler de olmuştur. Suriye ve Ürdün’ün enerji, sağlık, sanayi, ticaret, ulaştırma, tarım, su, bilgi ve iletişim teknolojisi, eğitim ve turizm gibi stratejik sektörlerin temsilcilerinin bulunacağı bir Yüksek Koordinasyon Konseyi kurulması konusunda anlaştığı duyurulmuştur. Aynı zamanda Ürdün Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Ayman Safadi yaptığı açıklamada, ülkesinin Suriye’nin yeniden inşasına ve Suriye halkının özlemlerini gerçekleştirme çabalarına destek verdiğini teyit etmiştir. Suriye Dışişleri Bakanı El-Şeybani ile Güney Koreli mevkidaşı Cho Tae-yul’un Şam’da diplomatik ilişkilerin kurulmasına yönelik bir anlaşma imzalanması da yine nisan ayında ivme kazanan diplomasinin göstergelerinden biri olmuştur.

Ekonomide Diplomasinin Etkisi

Diplomatik alanda kazanılan ivmenin etkileri ekonomi alanında da kendisini göstermiştir. Bu çerçevede İngiltere’nin, Suriye İçişleri ve Savunma Bakanlıklarına uygulanan yaptırımları kaldırdığını duyurması önemli bir adım olmuştur. Diğer yandan Uluslararası Para Fonunun (IMF) deneyimli ekonomist Ron van Ruden’i, 14 yıl aradan sonra Suriye misyon şefi olarak ataması ve Suriye Maliye Bakanlığı heyetinin, Suriye’nin finans ve bankacılık sektörünün modernleştirilmesine yönelik işbirliği olanaklarını görüşmek üzere Dünya Bankasından teknik uzmanlardan oluşan bir heyetle genişletilmiş bir toplantı gerçekleştirmesi, Suriye ekonomisi ile Batı finans sistemi arasındaki ilişkiler adına kritik girişimler olmuştur. Katar ve Suudi Arabistan, Suriye’nin Dünya Bankasına olan 15 milyon dolarlık borcunu ödemiştir ve Dünya Bankasının Suriye’ye yönelik ekonomik destek programları için olanak sağlanmıştır.

Trump yönetimi, Suriye'ye yönelik yaptırımların kaldırılması için bir talep listesi göndermiştir. Talep listesinde kimyasal silah envanterin imha edilmesi, Filistinli örgütlerin varlığına izin verilmemesi ve yabancı savaşçıların ülkeden çıkarılıp kendilerine devlet kadrolarında makam verilmemesi gibi maddeler bulunduğu aktarılmaktadır. Suriye tarafının, yabancı savaşçılar meselesinde müzakereler yapılması gerektiğini belirtmesine karşın, İran yanlısı olarak görülen Filistinli İslami Cihat örgütünün, iki Suriye sorumlusunu gözaltına alması dikkat çekmiştir.

Bununla birlikte, bölgesel düzeyde gelişen dış ilişkilerin ekonomiye yansımaları ise daha somut bir görünüm arz etmiştir. Amman (Ürdün) Ticaret Odasının paylaştığı verilere göre 2025 yılının ilk çeyreğinde, Ürdün'den mal ithal eden ülkeler listesinde Suriye'nin ilk sırada yer aldığı bildirilmiştir. Benzer biçimde Suriye'nin, geride kalan iki ayda komşu ülkelere 270.000 tondan fazla meyve ve sebze ihraç ettiği de bildirilmiştir. Bu tablo Suriye ekonomisinin bölgesel sistemle ilişkisinin geliştiğini ve yeniden yapılanma sürecinde olumlu bir ivmenin ortaya çıktığını göstermektedir. Buna ek olarak Suudi Arabistan'ın, Suriye'nin Dünya Bankasına olan borcunun ödenmesinde inisiyatif alacağını açıklaması da bölge ülkelerinin Suriye ekonomisinin yeniden yapılanmasına yönelik desteğinin açık bir göstergesi olmuştur.

Söz konusu olumlu ivme, Suriyeli makamlar tarafından alınan birkaç kararda da etkisini göstermiştir. Suriye Genel Elektrik Dağıtım Şirketi, karne uygulamasından kısmen veya tamamen muaf tutulan sanayi bölgeleri için elektrik maliyetlerini düşürme kararı alırken Suriye Denizcilik İkmal Dairesi, deniz trafiğini canlandırmak ve Suriye limanlarındaki ticari faaliyeti arttırmak amacıyla gemi yakıt fiyatlarında yeni indirimler uygulamaya başlamıştır. Bu kararlar Suriye'de ekonomik ve ticari süreçlerin gelişimine katkı sağlaması açısından kolaylaştırıcı tedbirler olarak kendisini göstermiştir.